

Møte tysdag den 10. oktober 2006 kl. 12.10

President: Sigvald Oppebøen Hansen

Dagsorden (nr. 1):

1. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om endringer i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (Innst. O. nr. 1 (2006-2007), jf. Ot.prp. nr. 79 (2005-2006))
2. Referat

Statsråd Øystein Djupedal la fram 3 gl. proposisjonar (sjå under Referat).

Sak nr. 1

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om endringer i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (Innst. O. nr. 1 (2006-2007), jf. Ot.prp. nr. 79 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske frå kyrkje-, utdanings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletida blir avgrensa til 5 minutt til kvar gruppe og 5 minutt til statsråden.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gjeve anledning til fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa – innfor den fordelte taletida.

Vidare vil presidenten foreslå at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [12:11:19] (ordfører for saken): Saken vi nå skal behandle, gjelder endringer i lovbestemmelsene om bruk av åremål og midlertidige ansettelser i universitets- og høyskoleloven. Loven var til behandling i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i februar 2005. Den gang bad Fremskrittspartiet sammen med de nåværende regjeringspartier om at det ble lagt fram en egen sak med vurdering av behovet for egne bestemmelser i særloven for universiteter og høyskoler som hjemlet nettopp bruk av åremål og midlertidige ansettelser. Fremskrittspartiet forutsatte at spørsmålet om åremålsperioder og lengden på disse skulle komme til behandling som en følge av Arbeidslivslovutvalgets konklusjoner, og at behovet for en regulering i særlov ikke lenger skulle være nødvendig. I ettertid kan en se at vi dessverre ikke fikk en slik avklaring da arbeidsmiljøloven ble behandlet av Stortinget i juni 2005.

Verdt å merke seg er at de nåværende regjeringspartier den gang uttalte at de ikke kunne se at «det er særskilte forhold som gjør at universiteter og høyskoler skal ha større tilgang til midlertidige ansettelser enn andre sektorer». Jeg er derfor glad for at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet denne gangen viser en langt mer fornuftig og realistisk holdning. Bruken av åremål og

midlertidige ansettelser er både riktig og nødvendig for en rekke typer stillinger, noe som departementet illustrerer på en utmerket måte i sin proposisjon, og som en enstemmig komite har gitt sin tilslutning til.

Det er også full enighet om å innføre en begrensning på maksimaltiden for åremålsperiodens lengde for administrerende direktører tilsvarende det som finnes for kunstneriske undervisnings- og forskerstillinger. Stridens kjerne i dette forslaget er imidlertid en type stilling hvor departementet ønsker å fjerne muligheten for å bruke åremål, nemlig prosjektstillinger. Til tross for at flere av institusjonene understreker viktigheten av å videreføre denne bestemmelsen foreslår departementet å oppheve den, angivelig av hensyn til arbeidstakerne. En samlet opposisjon vil på det sterkeste advare mot denne lovendringen. Prosjektarbeid er av natur en bestemt arbeidsoppgave av engangskaraktter. Et prosjekt har bestemte tids- og kostnadsrammer. Slike prosjektstillinger har høy grad av faglig spesialisering, og det vil kunne by på problemer for institusjonene å omplassere disse arbeidstakerne etter endt prosjekt. Lovendringen vil føre til en utstrakt bruk av oppsigelser, noe som vil være meget ressurskrevende for institusjonene, samtidig som det skapes usikkerhet for prosjektarbeideren.

Siden utdannings- og høyskoleloven er felles for private og statlige universiteter og høyskoler, har bestemmelsen sikret en likebehandling av arbeidstakere i undervisnings- og forskerstillinger ved deltakelse i prosjekt. Hvis bestemmelsen fjernes, vil denne likebehandlingen opphøre. Private institusjoner må forholde seg til arbeidsmiljølovens bestemmelser og de statlige til tjenestemannsloven. Forskningsprosjektene det her er snakk om, er gjerne knyttet til en ekstern, tidsbegrenset finansiering. Fjerning av lovbestemmelsen vil føre til en konkurransevridning i forhold til eksternt finansierte oppdrag. Det er også verdt å merke seg de problemene som oppstår for de statlige institusjonene hvis forskningsprosjektene uforutsatt overstiger fire år, og den prosjektansatte oppnår såkalt sterkt stillingsvern.

Det har vært tverrpolitisk enighet i denne sal om at 3 pst. av BNP skal gå til forskning i 2010. Med Regjeringens angrep på forskningen både i budsjettet for 2006 og senere i revidert, og nå sist i forslaget til budsjett for neste år, er vi lenger unna det målet enn noen gang de siste 20 årene. Ikke siden 1985 har en lavere andel av BNP gått til forskning og utdanning. Hva gjør så Regjeringen i denne situasjonen? Jo, den kommer med ytterligere et tiltak som trolig vil føre til redusert forskning. Prosjektene som initieres av Norges forskningsråd og som har en varighet på fem år, vil nå måtte føre til ressurskrevende oppsigelsessaker med kostnader som trolig må dekkes av institusjonene. Hva er så årsakene til et slikt forslag? Vi vet at kunnskapsministeren har en statssekretær som tidligere har stilt spørsmål ved om det er fornuftig politikk å ha dette «3 pst.-målet».

Men samtidig kan det ikke ha gått ministeren hus forbi at Norge bruker mindre på forskning enn andre land. Sverige, for eksempel, bruker hele 4 pst. av sitt BNP og Finland 3,5 pst.

Etter min oppfatning ligger nok svaret i det statsministeren sa i frontaledebatten. Han skisserte målet for om Regjeringen lykkes. Regjeringen skal gjennomføre løftene i Soria Moria-erklæringen, sa han. Suksesskriteriet ble trukket opp gjennom utsagnet: «Dette lovet vi (...), og dette har vi gjennomført».

Hva har så regjeringspartiene lovet i Soria Moria-erklæringen? Jo, der står det: «Regjeringen vil reversere vedtak om økt adgang til midlertidige ansettelser.» Det vi ser her i dag, er kunnskapsministerens bidrag i så måte. Av ti–tolv ulike typer åremålsstillinger i universitets- og høyskolesektoren fjernes den ene. Så kan regjeringspartiene stå i 2009 og slå seg på brystet og si at de har redusert muligheten for bruk av midlertidig tilsetning. Det blir patetisk.

Opposisjonen har forsøkt å tilby regjeringspartiene en form for et kompromiss hvor den maksimale lengden for denne type prosjekter blir redusert med hele 17 pst. Dessverre vil regjeringspartiene heller ikke ved denne korsveien lytte til konstruktive forslag fra de øvrige partiene på Stortinget. Det er beklagelig at vi nok en gang får redusert muligheten til forskningsinnsats, og at Norge som kunnskapsnasjon blir svekket.

Avslutningsvis vil jeg ta opp mindretallets forslag, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre, som går på å opprettholde den muligheten som finnes i loven pr. i dag.

Hvis dette forslaget skulle falle, vil vi signalisere vår subsidiære støtte til forslaget som går på en reduksjon av maksimaltiden for denne type åremålsansettelse, tilpasset den virkeligheten vi faktisk lever i.

Presidenten: Representanten Jon Jæger Gåsvatn har teke opp det forslaget han refererte til.

Anniken Huitfeldt (A) [12:16:41]: Under interpellasjonsdebatten i Stortinget tidligere i dag trakk Gerd Janne Kristoffersen opp et møte som kirke- utdannings- og forskningskomiteen hadde med representanter for Tekna. En ung og dyktig kvinnelig forsker ble spurt om hvordan vi kan rekruttere flere dyktige kvinnelige forskere. Hennes svar var fast ansettelse og full barnehagedekning. Full barnehagedekning skal vi ikke snakke om i dag, selv om Regjeringen har gjort mye på det området. Men vi skal snakke om det store problemet; at man i dag har en gjennomsnittsalder for fast ansettelse ved universiteter og høyskoler på 42 år.

Flertallet mener at vi ikke kan ha en ansettelsespolitikk i høyere utdanning og forskning som baserer seg på at man skal være midlertidig ansatt i denne sektoren mye, mye lenger enn i andre sektorer. En slik ansettelsespolitikk har store konsekvenser for både rekruttering av de beste forskerne og kvaliteten på norsk forskning.

Representanten Odd Einar Dørum snakket under interpellasjonsdebatten tidligere i dag om behovet for forutsigbarhet, fordi uforutsigbarhet ofte fastlåser etablerte kjønnsstrukturer. Er det én ting som er med på å skape uforutsigbarhet, spesielt for kvinner, er det midlertidige ansettelser.

Flertallet mener at vi får en fleksibel ordning med det forslaget som vi i dag fremmer. Tjenestemannsloven åp-

ner for fire års midlertidig tilsetning i prosjektstilling i tillegg til utdanningsstillinger som stipendiat- og postdoktor-stillinger. Disse bestemmelsene gir etter vår mening tilstrekkelig fleksibilitet med hensyn til midlertidig oppsigelse og bortfall av arbeid.

Et av argumentene for midlertidige ansettelser er ønsket om større fleksibilitet for institusjonene. Men vi må tenke langsiktig innenfor forskning. Vi snakker her om forskere som er svært ettertraktet på arbeidsmarkedet, og dem må vi konkurrere om med det private næringslivet.

Hva kan academia lokke unge, lovende studenter med? De kan lokke dem med at de først kanskje kan få en vitenskapelig assistent-stilling en tid, så kan de kvalifisere seg over fire år til en doktorgrad, og deretter kan de kvalifisere seg for en postdoktor-stipendiatstilling og en inntil tolv års prosjektstilling. Hvem vil satse på en forskerkarriere i en sektor med så dårlige ansettelsesforhold at man er i midten av 40-årene før man får en fast stilling?

Et av de største konkurransefortrinnene offentlig sektor har framfor den private, er at mens den private ofte kan konkurrere på lønn, kan offentlig sektor konkurrere på trygghet. Men innenfor academia kan man verken konkurrere på lønn eller på trygghet. Det hindrer oss i å få tak i de beste hodene.

Vi er også opptatt av at mer bruk av fast ansettelse sikrer fagkrisiske og engasjerte forskere. Forskere må kunne legge fram kontroversielle forskningsresultater og standpunkter uten å frykte at dette reduserer deres mulighet for videre karriere innenfor academia. Vi mener at denne retten styrkes med ønsket om flere faste ansettelser.

Representanten Gåsvatn beskyldte under sitt innlegg flertallet for å være patetisk. Jeg skal ikke bruke den type ord om Gåsvatns parti, men jeg tillater meg å påpeke at jeg synes det er noe underlig at representanten Gåsvatn synes det er patetisk at flertallet ønsker å bruke 10 milliarder kr ekstra til Forskningsfondet når Fremskrittspartiet, de gangene de har vedtatt budsjetter i dette stortinget, kun har nøydt seg med et par–tre milliarder ekstra til forskning. «Patetisk» kunne kanskje vært et passende ord. Jeg bruker imidlertid ikke den type beskyldninger mot mine medrepresentanter.

Regjeringen tar også faste ansettelser på alvor ved å innskrenke muligheten for tolv års midlertidig ansettelse. Flertallsregjeringens politikk viser en helhetlig styrking av ansattes vilkår i universitets- og høyskolesektoren. Med en slik politikk kan academia klare å konkurrere om de beste hodene.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [12:21:29]: Dette er som kjent ingen budsjettdebatt, den kommer vi tilbake til. Men jeg kan ikke motstå fristelsen til å kommentere representanten Huitfeldts uttalelser om at Fremskrittspartiet og den borgerlige regjeringa har økt Forskningsfondet med et par–tre milliarder i årene som har gått siden 2001. Da vi overtok i 2001, var Forskningsfondet på 10 milliarder kr. Hadde det ikke vært for det kuttet den rød-grønne regjeringa gjorde i tilleggsproposisjonen i fjor, kunne fondet i dag vært på 85 milliarder kr. Vi har altså bak oss en

betydelig økning av fondsmidlene, og det er helt nødvendig for å sikre forutsigbarhet og satsing på forskning.

Jeg vil først takke saksordføreren for et godt stykke arbeid. Dette er en sak som har en viss historikk, som også saksordføreren var inne på, og det er en sak der jeg føler meg helt trygg på at alle partiene her i salen har vurdert ganske nøye hva som taler for, og hva som taler mot, en endring. Det er helt klart at vi på den ene siden har ønsket fra bl.a. Forskerforbundet om å skape større forutsigbarhet for forskerne og tryggere rammer rundt ansettelsen, og på den andre siden institusjonenes ønske om fleksibilitet, om større grad av tverrfaglighet, kompetanseoverføring og faglig integrering, og ikke minst evne og mulighet til å tiltrekke seg spisskompetanse også fra utlandet. I tillegg er spørsmålet viktig av hensyn til rekrutteringen til forskningsprosjekter og med tanke på organiseringen av de særlige satsingene, som f.eks. Sentre for fremragende forskning og Sentre for forskningsdrevet innovasjon.

Når Høyre sammen med Fremskrittspartiet og Venstre går inn for å beholde universitets- og høyskoleloven § 6-4 første ledd bokstav e som den står, har det sin begrunnelse i de svært tydelige innspillene som har kommet fra universitets- og høyskolesektoren og fra forskningsmiljøene. Noen av innspillene har departementet sjøl referert i proposisjonen, men i løpet av komiteens arbeid har det kommet flere innspill, og de har blitt utdypet og tydeliggjort. Departementet refererer sjøl begrunnelsen for bestemmelsen i § 6-4 første ledd bokstav e i høringsnotatet til lovendringen. Der står det:

«Bestemmelsen ble innført på bakgrunn av varierende studenttilstrømning og universitets- og høyskolesektorens rekrutteringssituasjon. Videre har forskningsprosjekter klart avgrenset karakter, og mange av prosjektene har tidsbegrenset ekstern finansiering. Vitenskapelig personale er sterkt faglig spesialiserte, og et prosjekt kan være nært knyttet til individuell kompetanse. Høy grad av spesialisering er påkrevd i en undervisnings- og forskerstilling, men begrenser samtidig muligheten for personalmessig omdisponering når et avgrenset prosjekt avsluttes.»

En særlig problemstilling som har vært reist av flere, er satsingen rundt SFF og SFI. For at satsingen skal kunne fortsette med samme suksess, er institusjonene avhengige av å kunne hente inn personale med veldig spesialisert og spisset kompetanse. Universitets- og høyskolerådet mener at lovforslaget om å fjerne paragrafen vil hemme muligheten til å utvikle de mest fremragende forskningsmiljøene vi har i Norge. Dette er altså miljøer i den absolutte, internasjonale toppklasse. Universitets- og høyskolerådet frykter at forslaget kan svekke Norge som forskningsnasjon.

SFF-ene og SFI-ene har ytterligere en stor utfordring i forhold til dette lovforslaget, nemlig en tidsavgrenset prosjekt- og finansieringsperiode på fem år med mulighet for forlengelse. De er med andre ord helt avhengige av adgangen til å ha midlertidige forsknings- og undervisningsstillinger.

Resultatet av lovforslaget kan også være at institusjonene må videreføre tilsettingsforholdet utover forsknings-

prosjektets varighet, og det vil binde opp midler til nye prosjekter, som egentlig hadde krevd en annen kompetanse.

Andre har påpekt at en oppheving av § 6-4 første ledd bokstav e vil vanskeliggjøre studenttilstrømningen til forskningsprosjekter. Dette momentet forsterkes ytterligere av at budsjettforslaget som ble presentert fredag, ikke inneholder en eneste ny stipendiatstilling. Både forskningsmeldingen og rekrutteringsmeldingen legger til grunn en opptrapping på 350 stipendiater i året, også i 2007. Stipendiatstillinger er direkte rekruttering til forskning. Stipendiatene er forskere under utdanning.

Vi har i Høyre veid hensynene for og mot. Jeg har stor forståelse for Forskerforbundets ønske om å sikre et sterkere stillingsvern for forskerne, men jeg har også stor forståelse for og ser med dyp bekymring på de signalene vi har fått fra universitets- og høyskolemiljøet og fra forskningsmiljøene. De gir ganske tydelig beskjed om at forslaget kan innebære at vilkårene for norsk forskning blir dramatisk forverret i årene framover.

Ole-Anton Teigen (SV) [12:26:55]: Dagens sak gjelder endringer i bestemmelsen om bruk av åremål og midlertidige ansettelser i universitets- og høyskoleloven.

I 2005 stilte Stortinget spørsmålet om det fortsatt er behov for egne bestemmelser i universitets- og høyskoleloven om bruk av åremål og midlertidige ansettelser. En samlet komite svarer i dag betinget ja på det spørsmålet. Vi er enige om at loven blir mer brukervennlig med slike bestemmelser.

Noen av mulighetene til åremål er alle partier enige om. Det gjelder ikke minst muligheten til å ansette ledere på åremål. Det er bra for å sikre fornyelse av lederskap, noe som også vil gi faglig fornyelse. Ledere er i utgangspunktet privilegerte mennesker.

Forskere er for så vidt også privilegerte mennesker. Men som arbeidstakergruppe blir det stadig flere av dem, og vi kan ikke tilby dem så svake rettigheter i ansettelsesforholdet. Jeg er klar over at dette i tillegg gjelder undervisnings- og forskningsstillinger i prosjekt, og ikke bare forskere, selv om jeg her bruker ordet «forskere».

Her er vi ved stridens kjerne, § 6-4 første ledd bokstav e, som Regjeringen med god grunn vil oppheve. Det hører ikke hjemme i 2006 å ha en rettstilstand som gjør det mulig å ha en stor gruppe gående som midlertidig ansatte i opptil 12 år.

I denne saken er det en viss konflikt mellom en del av arbeidsgiverne og alle arbeidstakerorganisasjonene. Ingen bør bli overrasket over at en rød-grønn regjering legger stor vekt på de ansattes organisasjoner i en slik sak. Når en rekke forskningstunge institusjoner, arbeidsgivere, i tillegg enten støtter lovforslaget på dette punktet eller ikke kommenterer det, er valget enkelt. En rød tråd i Soria Moria-erklæringen er ambisjonen om å øke arbeidstakernes rettigheter – mindre utstøting og mer trygghet. Det er god grunn til å spørre de borgerlige om hvilken trygghet 12 år på midlertidige kontrakter vil gi.

Noen mener sikkert at forskning er et kall, og at forskere må være villige til å gi avkall på trygghet for hus, hjem

og familie, slik fast ansatte har. Jeg registrerer at dette er de forskningsansattes fagforbund sterkt uenig i. Det gjelder alle organisasjoner som representerer de ansatte, samt en del av arbeidsgiverne.

Det er mulig at Universitetet i Bergen er inne på noe når de skriver at det ikke har vært behov for så lange åremålsperioder som fire år, med en maksimal begrensning på tolv år. Universitetet i Bergen foreslår derfor en langt mer innskrenket åremålsordning enn det de borgerlige vil opprettholde.

Hva er de borgerliges poeng med å opprettholde regelen fra 2002? Med respekt å melde synes jeg at opposisjonen tar vel hardt i når den mener at Regjeringens forslag vil gjøre det vanskeligere for Norge å nå målet om 3 pst. av BNI til forskning innen 2010 – et mål som vil kreve milliarder i økt innsats fra staten og næringslivet – og at dette nærmest skulle svekke ansettelsesrettighetene til forskerne. En slik påstand er med respekt å melde lite troverdig.

Skal vi løfte forskningsinnsatsen enda mer enn det Regjeringen gjør i statsbudsjettet for 2007, krever det tunge tak både av staten og ikke minst av næringslivet. Det er vi enige om. Men det krever på ingen måte at vi tar fra en gruppe arbeidstakere den beskyttelse de fleste av oss har i arbeidsmiljøloven eller tjenestemannsloven.

Jeg tror de fleste i bunn og grunn er enig i Kunnskapsdepartementets oppsummering av høringsinnspillene. En opphevelse av bestemmelsen om tolv års åremål for forskere er ikke på noen måte dramatisk for Norge, men det vil bidra til økt trygghet for en gruppe arbeidstakere som Norge bør ta godt vare på når vi skal skape og høste av gode forskningsresultater i årene som kommer.

Dagrun Eriksen (KrF) [12:31:12]: Det er, som flere har sagt før meg, i denne saken stort sett enighet om de fleste vurderingene departementet har i forhold til åremål og midlertidige ansettelser.

I ett av de to forslagene er det imidlertid uenighet i komiteen. Det gjelder, som flere har sagt, opphevelsen av adgangen til å ansette midlertidig i undervisnings- og forskerstillinger når vedkommende skal delta i prosjekt. Høringsuttalelsene om dette punktet har da også gått i begge retninger. Arbeidstakerorganisasjonene har gått inn for å oppheve adgangen som i dag ligger der, mens alle universitetene, Universitets- og høskolerådet samt flere av høyskolene har imidlertid kommet til motsatt konklusjon.

Kristelig Folkeparti ser på den ene siden at adgangen til å etablere et midlertidig ansettelsesforhold med varighet på inntil tolv år på dette nivået kan være betenkelig, særlig ut fra hensynet til stillingsvern og de øvrige bestemmelser om tilsetting i universitets- og høyskolesektoren.

På den andre siden har forskningsprosjekt en klart avgrenset karakter. Forskningsprosjektene er gjerne også knyttet til tidsbegrenset ekstern finansiering. Dessuten har flere av de spissede forskningsprosjektene som er initiert av Norges forskningsråd, en varighet på fem år. Det gjelder bl.a., som flere har sagt før, Sentre for fremragende

forskning, der både prosjekt og finansieringsperioden er tidsavgrenset.

Kristelig Folkeparti mener derfor det er tungtveiende grunner til ikke å oppheve muligheten for åremål, men at det må gjøres andre endringer for å ivareta stillingsvernet. Vi mener det er lengden på mulig åremålstilsetting som først og fremst må endres. Kristelig Folkeparti foreslår derfor å redusere den maksimale lengden av åremålsstillinger til en sammenhengende periode på inntil ti år. Utgangspunktet for en slik reduksjon vil være de nevnte forskningsprosjektene som er initiert av Norges forskningsråd. Dette er avgrensede forskningsprosjekter med ekstern finansiering for en femårsperiode, med mulighet for forlengelse i ytterligere fem år. Ved å endre lengden på åremålstilsettingen vil vi kunne sikre adgangen til å bruke åremål for de kortere oppdragene. Samtidig vil stillingsvernet til berørte arbeidstakere styrkes ved at maksimaltid for bruk av åremålsstillinger i forskningsprosjekter reduseres.

Jeg tar med dette opp forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Representant Dagrun Eriksen har teke opp det forslaget ho refererte til.

Odd Einar Dørum (V) [12:34:14]: Flere har vært inne på avveiningene mellom de hensyn som er fremmet av de ansattes organisasjoner, og det som tungt er fremmet fra våre tunge forskningsinstitusjoner.

Når vi i Venstre er med på de to forslagene, har de synspunkter som har kommet både fra Universitets- og høskolerådet og fra andre innenfor sektoren, vært helt avgjørende – kanskje spesielt uttalelsen fra Universitetet i Oslo. Uttalelsen fra Universitet i Oslo har et poeng som jeg synes ikke har kommet godt nok fram i debatten. Man sier rett ut at det som er flertallets gode hensikt, i praksis kan bli det stikk motsatte. Man sier at med de budsjettammer man har, med den lille forutsigbarheten man har i finansiering av forskning og for den saks skyld – må jeg tilføye i disse budsjettider – ved drift av institusjoner, kan man risikere at prosjektmedarbeidere blir sagt opp. Det som var en midlertidighet som kunne føre til en ansettelse, kan altså bli en midlertidighet som ikke fører til noe som helst.

Jeg synes nok at hele stortingssalen og alle partier skal ta denne virkelighetsbeskrivelsen inn over seg. Jeg oppfatter ikke at flertallet har det som hensikt – slik oppfatter jeg det selvfølgelig ikke – og derfor synes jeg flertallet heller ikke skal være så klare på hva som er mindretallets hensikt. Vår hensikt er at vi ønsker en forutsigbarhet, og vi tror at forutsigbarheten inntreffer med en god og trygg finansiering av universiteter og høyskoler, altså uten kutt. Vi tror det skjer ved en systematisk og seig oppbygging av Forskningsfondet, som under Bondevik II-regjeringen gikk fra 10 milliarder kr til 50 milliarder kr – det ble igjen 50 milliarder kr selv etter at man fjernet 25 milliarder kr. Vi tror at en videre opptrapping av det vil gi den forutsigbarhet som gjør at man både får rekrutteringsstillinger, og

at man får muligheten til å gå fra en type stilling til en annen.

Debatten kan godt tegnes som om det er arbeidstakerinteresser mot forskningsinteresser, men uttalelsen fra Universitetet i Oslo viser at virkeligheten er mer komplisert enn det. Det viser at man plutselig kan få en formell rettighet som i praksis kanskje ikke er verdt så veldig mye. Jeg tror alle i denne salen er enig om at man i praksis skal ha gode rettigheter. Og sagt på en annen måte: Er du en dyktig og innsatsfull forsker, skal du vite at du er i en forutsigbar situasjon. Men da tror jeg vi ikke kommer unna – heller ikke i denne debatten – at da er det rammene bak som er helt avgjørende. Det er rammene i forskningsopptappingen – det får bli et tema for en annen debatt – men det er også rammene for finansieringen av universiteter og høyskoleinstitusjoner. De rammene er de senere år basert på nettobudsjettering og – inntil vi vedtar noe annet – også på resultatstyrt finansiering. Det betyr at man har store pengemengder som man forvalter – frihet under ansvar. Det er utfordret ved det framlagte budsjett. Det vil vi også komme tilbake til, men det er temaer som har med den totale forutsigbarhet for virksomheten ved institusjonene å gjøre.

Når Venstre primært står sammen med Høyre og Fremskrittspartiet om et forslag – og subsidiært sammen med Kristelig Folkeparti – er det også med bakgrunn i den tunge argumentasjonen som er framført om å sikre SFF, Sentrene for fremragende forskning, og SFI, Sentrene for forskningsbasert innovasjon, hvor det nettopp er slik at man rekrutterer folk til spesielle forskningsoppdrag, som de utfører – og går videre.

Det tør jo ikke være noen hemmelighet: Hvis folk gjør det så bra som man gjør når man blir rekruttert til noe som er framragende forskning, er sannsynligheten betydelig for at man får jobb. Den store utfordringen nå for tiden er om man får jobben i Norge eller et annet sted. Forutsigbarheten når det gjelder *det*, er bortenfor loven. Den handler om de årlige budsjetter, og den handler om viljen og evnen til å holde fast på opptapping av norsk forskningsinnsats på en måte som gjør at alle i sektoren kan ha tillit.

Man kan ikke komme utenom bakteppet for denne saken – som er den langsiktige finansieringen av høyskoler og universiteter, som er langsiktig finansiering av forskere. Og man kommer heller ikke utenom at grunnleggende forskning er at mennesker er nysgjerrige på noe som de fleste – inkludert meg – ikke alltid skjønner hva er. Vi er av den oppfatning at den nysgjerrigheten er viktig for samfunnet. Vi vet at de akkurat som Askeladden én dag finner noe som er verdt noe utrolig bra, enten slik at vi blir klokere i hodet vårt, eller noe som er så praktisk at det skaper nye jobber i verden rundt oss. Det er jo mennesker som har en vidunderlig nysgjerrighet, som er grunnlaget for forskning. Når vi ser en femtenåring i «Kvitt eller dobbelt» som har fordypet seg i universets svarte hull, skjønner vi at det er spesielle talenter som vi skal ta vare på og hegne godt om. Det er jo disse menneskene som bør stimuleres i forskningsinnsatsen.

Venstre tror at den store forutsigbarheten sikres ved opptapping av forskning og ved god finansiering av høy-

ere utdanning. Og vi tror at det vi foreslår i mindretallsforslagene i dag, faktisk er å sikre rekruttering til det vi allerede har i gang.

Statsråd Øystein Djupedal [12:39:33]: Bakgrunnen for lovforslaget som blir behandlet i Odelstinget i dag, er to forhold. For det første lovte Regjeringen i Soria Moria-erklæringen å reversere vedtak som var fattet om økt adgang til midlertidige ansettelser. For det andre bestilte Stortinget i forbindelse med stortingsbehandlingen av universitets- og høyskoleloven 4. mars 2005 en vurdering av om det er behov for egne bestemmelser i universitets- og høyskoleloven om bruk av åremål og andre midlertidige ansettelser. Lovforslaget som blir behandlet i dag, er altså svar på en bestilling fra Stortinget.

Universitets- og høyskoleloven fra 2005 er felles for både statlige og private institusjoner. I utgangspunktet er det arbeidsmiljøloven som regulerer stillingsvernet for de ansatte ved de private institusjonene, mens tjenestemannsloven gjelder for ansatte ved de statlige institusjonene. Ved å beholde de bestemmelsene om åremål og midlertidige ansettelser som er spesielle for universitets- og høyskolesektoren i universitets- og høyskoleloven, sikrer vi at både statlige og private institusjoner har samme regelverk for åremål og andre midlertidige ansettelser, når disse særreglene er begrunnet i institusjonens egenart.

I universitets- og høyskoleloven er det bestemmelser som regulerer ansettelsesprosessen, dvs. regler om utlysning, sakkyndig bedømming og innstilling. Med hjemmel i universitets- og høyskoleloven er det fastsatt forskrifter om framgangsmåte og kriterier for ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger. Det er også fastsatt forskrift om ansettelsesvilkår for stillinger som postdoktor, stipendiat, vitenskapelig assistent og spesialistkandidat. Ved å ha de særlige reglene om åremål og andre midlertidige ansettelser som er spesielle for denne sektoren, sammen med andre særregler om ansettelser, i én lov, sikrer vi at brukerne lettere kan finne de særegne reglene som gjelder i sektoren.

Jeg er glad for at komiteen slutter seg til departementets vurdering, at det lovteknisk er best og enklest å samle disse bestemmelsene i universitets- og høyskoleloven.

Når det gjelder vurdering av behovet for midlertidige ansettelser og åremål i de stillingene som er regulert i universitets- og høyskoleloven, er jeg glad for at komiteen deler vår vurdering, at det er gode og saklige grunner for å kunne benytte åremål eller midlertidighet ved ansettelser i stillinger som leder for avdelinger og grunneheter, postdoktor- og utdanningsstillinger, i bistillinger og når det ikke er søkere som er kvalifisert for fast ansettelse.

Når det gjelder forslaget om å styrke stillingsvernet ved å oppheve anledning til å ansette på åremål i undervisnings- og forskerstilling når vedkommende skal delta i prosjekt, er jeg glad for at komiteens flertall er enig i vår vurdering. Jeg ser imidlertid at komiteens mindretall har en annen vurdering. Denne bestemmelsen kom inn i loven i 2002 og har skapt usikre arbeidsforhold for de arbeidstakerne dette gjelder. For å styrke stillingsvernet har vi altså foreslått å oppheve denne bestemmelsen.

Jeg kan ikke se at det skulle bli vanskeligere å nå det nasjonale målet om økt forskningsinnsats fordi forskerne får bedre og tryggere arbeidsvilkår, snarere tvert imot. Jeg mener at gode og forutsigbare arbeidsvilkår vil lette rekrutteringen. I rekrutteringssammenheng er det ikke attraktivt å være forespeilet et halvt liv uten å få fast ansettelse.

Jeg ser at mindretallet er bekymret for Sentre for fremragende forskning og Sentre for forskningsdrevet innovasjon. La meg da bare nevne at universitets- og høyskoleloven ikke gjelder for alle disse, det er avhengig av hvilke vertsinstitusjoner disse sentrene har.

Mindretallet er videre bekymret for at det må innledes oppsigelsessaker, men mindretallet har selv pekt på at for personer med relevant forskerkompetanse er det liten grunn til å være bekymret for tilgangen på arbeidsoppgaver. En noe større grad av ansettelsestrygghet kan bidra til å øke mobiliteten i sektoren.

I høringen har flere av institusjonene gått mot å oppheve bestemmelsen, men mange av institusjonene har støttet forslaget eller ikke hatt merknader til det. I avveiningen mellom arbeidstakernes behov for forutsigbarhet og sikkerhet i sine arbeidsforhold og enkelte institusjoners ønske om fleksibilitet har vi lagt størst vekt på arbeidstakernes behov for ordnede ansettelsesforhold.

La meg til slutt også bare nevne at ved stortingsbehandlingen av universitets- og høyskoleloven ble det tatt inn en bestemmelse om at administrerende direktør kan ansettes på åremål. Det ble imidlertid ikke tatt inn bestemmelse om åremålets lengde. Vi har benyttet denne anledningen til å foreslå å lovregulere åremålsperiodens lengde også for direktører som ansettes på åremål. Vi har foreslått perioder på fire til seks år, og at man maksimalt kan inneha stillingen sammenhengende i tolv år. Jeg er glad for at komiteen også har sluttet seg til dette forslaget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [12:44:34]: I sin korte statsråd tid har kunnskapsministeren ved hele fire anledninger kommet med kraftige angrep på rammevilkårene for norsk forskning, først gjennom budsjettet for 2006, senere ved behandlingen av revidert budsjett i 2006, hvor den næringsrettede forskningen ble redusert, videre i budsjettforslaget for 2007 – og i dag altså gjennom endringer i universitets- og høyskoleloven.

Mitt spørsmål til statsråden er om det nasjonale målet for forskning, på 3 pst. av BNP i 2010, fortsatt står fast, og om hvordan Regjeringen har tenkt å oppnå målet – når det til stadighet skapes så stor usikkerhet rundt forskningens rammevilkår og Regjeringen gjentatte ganger kutter i bevilgningene.

Statsråd Øystein Djupedal [12:45:16]: Det budsjettet vi la fram for Stortinget i fjor høst, var det beste forskningsbudsjettet noen regjering har fått vedtatt i dette stortinget. I vår brukte vi penger som ikke var benyttet av Forskningsrådet, til å styrke gaveforsterkningsordningen, fordi store gaver, ikke minst til Universitetet i Bergen,

gjorde dette nødvendig. Men det er penger som senere vil bli gitt tilbake når disse prosjektene er på skinner.

I det budsjettet vi nå har lagt fram, styrker vi Forskningsfondet med 10 milliarder kr, som gjør at vi under vår regjeringsperiode har styrket forskningen med 24 milliarder kr. I tillegg er det ca. 900 mill. kr i nominell økning på forskningsaktivitet i Norge.

Det er riktig at dette ikke er så ambisiøst som det Stortinget har sagt, og som vår regjering er enig i. De forskningsmål som regjering og storting har, står fast. Vi jobber målbevisst for dette. Det betyr at den forskningsaktiviteten som vil være i Norge til neste år, er betydelig – men den kunne gjerne være større. Det er krevende å nå alle de målene en regjering har. I denne runden har vi altså oppnådd såpass mye på forskning i løpet av vårt korte år. Det er jeg tilfreds med. Det er et tilfredsstillende forskningsbudsjett, men det skulle gjerne vært bedre.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [12:46:28]: Til saken vi diskuterer i dag: Et av de innspillene som har kommet fra Universitets- og høyskolerådet, er følgende:

«For at våre institusjoner skal kunne hevde seg forskningsmessig på et høyt nivå, må de ha fleksibilitet til å kunne periodevis prioritere enkelte fagmiljø eller sette i gang spesifikke prosjekter. Hvis institusjonene må gå til fast ansettelse av disse forskerne vil det være svært vanskelig å kunne satse på spisse eller særegne forskningsområder og en blir tvunget til å satse på de store faggruppene der det er stor forutsigbarhet for både studentsøkning og forskningsmidler.»

Med andre ord: Det Universitets- og høyskolerådet er opptatt av, er at fleksibiliteten sikrer en satsing på mindre fag- og forskningsmiljøer. Jeg vil gjerne ha en kommentar fra statsråden til hvordan det nå blir, med tanke på at adgangen til midlertidige tilsetninger nå forsvinner.

Statsråd Øystein Djupedal [12:47:25]: Vi legger be-standig stor vekt på de uttalelsene som kommer fra universitets- og høyskolesektoren, og Universitets- og høyskolerådet har stor kompetanse. Det betyr at vi selvfølgelig legger stor vekt på deres innspill til departementet.

I dette spørsmålet er det en avveining mellom krav på trygghet for de ansatte og institusjonens ønske om fleksibilitet. Det er en tidvis konflikt som det er vanskelig å finne en balansert løsning på, men det er det vi mener vi har gjort her. Vi foretar en innstramning når det gjelder midlertidig ansettelse i prosjekt. Vi tror overhodet ikke at dette vil få noen dramatiske konsekvenser. Tvert imot tror vi at det vil kunne bidra til bedre rekruttering, ikke minst med tanke på den forrige debatten vi hadde her i Stortinget knyttet til kvinners plass i academia. Det er klart at trygge ansettelsesvilkår lettere vil bidra til å rekruttere kvinner, i stedet for at man går uten fast ansettelse i inntil 12 år, som den gamle loven gav åpning for.

Det er selvfølgelig en balansegang og en avveining mellom to kryssende hensyn. I denne kryssende avveiningen har vi valgt de ansattes trygghet framfor Universitetsrådets ønske om fleksibilitet.

Odd Einar Dørum (V) [12:48:37]: Jeg vil først takke statsråden for en redelig avveining av de kryssende hensyn som ligger i saken. Jeg synes det er en ryddig måte å forholde seg til både flertallet og mindretallet på.

Mitt spørsmål til statsråden er om han mener at det vil skape trygghet og forutsigbarhet for de ansatte vi snakker om her, at man får et brudd i opptrappingen av forskningsinnsatsen som ligger i budsjettet for neste år. Jeg snakker altså ikke om selve budsjettet. Men det er en forpliktelse at man skal bygge opp forskningsinnsatsen til 3 pst. av brutto nasjonalprodukt – og så får man et brudd i denne opptrappingen. Det skjer samtidig som man får et kutt i bevilgningene til universitets- og høyskolesektoren, med de styringssystemene som de har. Mitt spørsmål er om statsråden mener at dette vil bidra til å skape forutsigbarhet i sektoren.

Statsråd Øystein Djupedal [12:49:30]: Stortinget og Regjeringen har meget ambisiøse mål om opptrapping av forskningen. 1 pst. av forskningsinnsatsen skal være innenfor det offentlige budsjetter, 2 pst. innenfor den private forskningsinnsatsen. Vi ser nå at forskningsinnsatsen har gått ned, hovedsakelig fordi vi har en veldig bratt vekst i BNP, og vi ser også at det forskes mindre i det private næringsliv. Det er klart at dette er en betydelig utfordring. Det forskes heldigvis mer innenfor de områdene som vi har et ansvar for, som er innenfor de offentlige budsjetter. Samtidig er det et veldig ambisiøst mål, særlig når vi har en så bratt vekst i BNP som vi har, knyttet til at Norge har en veldig råvarebasert økonomi, og at denne råvaren prises veldig høyt for øyeblikk.

Vi har lagt fram et tilfredsstillende forskningsbudsjett for neste år. Vi får en betydelig opptrapping av Forskningsfondet, og vi får en betydelig økt aktivitet. Denne aktiviteten blir ikke så høy som vi gjerne skulle ha sett. Det vil allikevel bety en god forutsigbarhet, og det blir en betydelig realvekst i våre institusjoner. Vi skulle gjerne sett den større. Det har jeg respekt for.

Anders Anundsen (FrP) [12:50:37]: Statsråden var så vidt innom faren for oppsigelser, som enkelte universiteter har varslet kan være alternativet til langsiktige prosjektstillingsansettelser. Så vidt jeg forstod statsråden, mener han at fast ansettelse ville bidra til å styrke mobiliteten innenfor disse forskningsstillingene. Men er ikke utfordringen da, særlig innenfor litt snevre og spisse forskningsprosjekter hvor en har forskere med en relativt snever kompetanse, hvordan den typen stillinger skal bidra til å øke mobiliteten generelt innenfor forskningsprosjekter? Det er dessverre slik at Regjeringen med dette forslaget sannsynligvis vil bidra til å redusere mobiliteten innenfor forskningsmiljøene, fordi man i mindre grad blir fleksibel med dette lovforslaget.

Statsråd Øystein Djupedal [12:51:33]: Det resonnementet kan jeg ikke være enig i. Vi mener at vi legger til rette for en stor grad av mobilitet gjennom dette forslaget. Hvis man har små og få fagmiljøer, der man har men-

nesker med helt spesiell kompetanse, vil det være lettere å rekruttere dem til prosjekt hvis de gis mulighet til fast ansettelse. Hvis man bare gis mulighet til midlertidig ansettelse – i inntil tolv år – er det klart at familiene føler en utrygghet.

La meg være helt materiell: Dette dreier seg ofte om unge mennesker i etableringsfasen som har bruk for trygghet rundt sine liv. Og hvis man besitter en så spesiell kompetanse som spøreren her legger til grunn, er det klart at det ikke vil være vanskelig å få en fast ansettelse. Det vil bidra til bedre mobilitet også, for hvis man da ikke får ansettelse ett sted, er det mulighet for at man kan få det et annet sted – hvis man har en så høy og spiss kompetanse.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Dei talarane som etter dette får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Anders Anundsen (FrP) [12:52:53]: Det har vært hyppig argumentert for at lovendringen skal føre til at en ved fast ansettelse vil få en sikrere hverdag, en vil få rekruttert bedre kvalifiserte søkere, og en vil øke forutsigbarheten. Jeg er ikke helt overbevist om at det er riktig, og jeg er heller ikke helt trygg på statsrådens svar i replikkordskiftet her i stad i forhold til hvordan mobilitet kan sikres gjennom fast ansettelse på områder med spisskompetanse.

Jeg tror det er riktig, som universitetene har varslet, at alternativet til disse prosjektstillingene er økt bruk av oppsigelse. Det betyr i praksis at en på denne måten vil bidra til å øke usikkerheten for flere, for dette vil ikke være prosjektstillinger og spisse prosjekter som nå har en naturlig avslutning – og i hvilken grad man har arbeid senere, vil være uavhengig av hva slags prosjekt man er med på, og litt avhengig av budsjettthumøret til den sittende regjering.

Jeg synes en har hatt litt for ensidig fokusering på at dette skal bidra til en sikrere og tryggere hverdag for forskerne – det er ikke noe som tyder på det. Signalene både fra UHR og fra enkelte institusjoner er egentlig det motsatte.

Representanten Huitfeldt kom med en liten hilsen til dem som er i denne typen forskningsstillinger i dag. Hun sa noe slikt som at man ikke klarte å rekruttere de beste. Jeg synes det var en dårlig attest fra Stortingets talerstol, rettet mot alle de dyktige forskerne vi har innenfor den offentlige høyskole- og universitetssektor i dag.

Det er et annet moment som jeg synes debatten har tatt lite høyde for. Det er finansieringsusikkerheten på forskningsprosjekter generelt. Den er godt illustrert ved det budsjettforslaget som denne flertallsregjeringen har lagt frem. Forskningsinstitusjonene klarer å tilpasse seg, men resultatet er neppe en økt trygghet for forskerne.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet i sak nr. 1. (Votering, sjå side 10)

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Odelstinget skal votere i sak nr. 1.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det sett fram to forslag. Det er
– forslag nr. 1, frå Jon Jæger Gåsvatn på vegner av Framstegspartiet, Høgre og Venstre
– forslag nr. 2, frå Dagrun Eriksen på vegner av Kristeleg Folkeparti

Komiteen hadde rådd Odelstinget å gjere slikt vedtak til

L o v

om endringer i lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler

I

Lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler endres slik:

§ 6-4 første ledd bokstav e oppheves

§ 6-4 tredje ledd skal lyde:

(3) Åremålsperioden for ansatte nevnt i første ledd bokstavene b og j, kan være fire til seks år. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

Presidenten: Det blir først votert over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre. Forslaget lyder:

«§ 6-4 tredje ledd skal lyde:

Åremålsperioden for ansatte nevnt i første ledd bokstavene b, e og j, kan være fire til seks år. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet, Høgre og Venstre blei med 47 mot 31 stemmer ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 13.05.50)

Presidenten: Det blir så votert alternativt mellom tilrådinga frå komiteen til § 6-4 tredje ledd og forslag nr. 2, frå Kristeleg Folkeparti, som lyder:

«§ 6-4 nytt tredje ledd skal lyde:

Åremålsperioden for ansatte nevnt i første ledd bokstaven e skal være fem år. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i en sammenhengende periode på mer enn ti år.

Tredje og fjerde ledd blir fjerde og femte ledd.»

Framstegspartiet, Høgre og Venstre har i tilrådinga varsla at dei vil støtte forslaget frå Kristeleg Folkeparti subsidiært.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Kristeleg Folkeparti blei tilrådinga vedteken med 42 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.06.36)

Vidare var tilrådd:

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Det blir votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

V o t e r i n g :

Overskrifta til lova og lova i det heile blei samrøystes vedteke.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 2

Referat

1. (1) Stortingets presidentskap melder at Stortinget har konstituert seg og valgt presidenter og sekretærer
2. (2) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har konstituert seg og valgt presidenter og sekretærer
Samr.: Nr. 1 og 2 blir lagde ved protokollen
3. (3) Lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover (Ot.prp. nr. 2 (2006-2007))
Samr.: Blir send arbeids- og sosialkomiteen
4. (4) Skatte- og avgiftsopplegget 2007 – lovendringer (Ot.prp. nr. 1 (2006-2007))
Samr.: Blir send finanskomiteen
5. (5) Lov om endringer i lov 15. juni 2001 nr. 53 om erstatning ved pasientskader mv. (pasientskadeloven) m.m. (Ot.prp. nr. 103 (2005-2006))
Samr.: Blir send helse- og omsorgskomiteen

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart hand-sama ferdig.

Ber nokon om ordet etter § 37 a i forretningsordenen?
– Møtet er slutt.

Møtet slutt kl. 13.08.